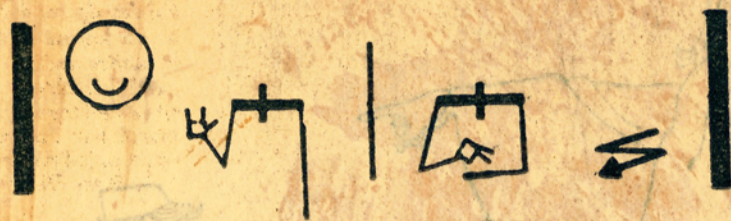

Love . Valerie

Døve lærer at skrive tegnsprog med tændstikmænd

Verdens første bevægelses-alfabet

Af Helle Lyster

Da den amerikanske balletdanserinde Valerie Sutton først i 70'erne begyndte at nedskrive Bournonvilles balletteknik ved hjælp af et 'tændstikmand-system', havde hun aldrig tænkt på, at det skulle blive til verdens første 'alfabet' for døves visuelle tegnsprog.

Under et besøg i Danmark i 1974, hvor hun underviste i sin 'bevægelsesstenografi' på Den kongelige Ballet, startede Valerie Sutton et samarbejde med mag. art. Lars von der Lieth, Københavns Universitet, om at nedskrive tegnsprog i små tegneserieliagnende figurer med skuldre, arme og hænder.

Dette system har hun nu udviklet til et alfabet med 65 grundbevægelser, svarende til det skrevne alfabets 28 bogstaver, og som de første uden for USA er syv danske døvelærere og tolke nu ved at lære at undervise i det nye system.

Med økonomisk støtte fra Oticon-fonden, US-76 og Døves Oplysningsforbund har Døves Center for total kommunikation i en måned haft Valerie Sutton til at forklare betydningen af de forskellige tegn, pile, cirkler og kasser sat sammen med 'tændstikmændene'.

Dansk er fremmedsprog

En af kursisterne, Jørgen Grosbøll siger om systemet: — Bevægelse og tale/lyd er to forskellige 'sprog', og bevæ-

gelse kan ikke beskrives fuldt ud med ord, men må vises. Derfor er det vigtigt med Valerie Suttons system, som giver bevægelserne et skriftligt udtryk.

En anden af kursisterne, Ole Fastrup er selv døv døvelærer og fortæller gennem tolk, Gerda Alice Tvillum:

— For døve er dansk et fremmedsprog, ligesom engelsk er det for hørende. Vores førstesprog er tegnsproget, som har en helt anden grammatik og som indtil nu ikke har haft et tilsvarende skriftsprog.

— Ser døve børn det skrevne ord 'mand', skal de først have vist af en lærer, hvordan 'mand' udtrykkes på deres ' eget ' sprog — tegnsproget.

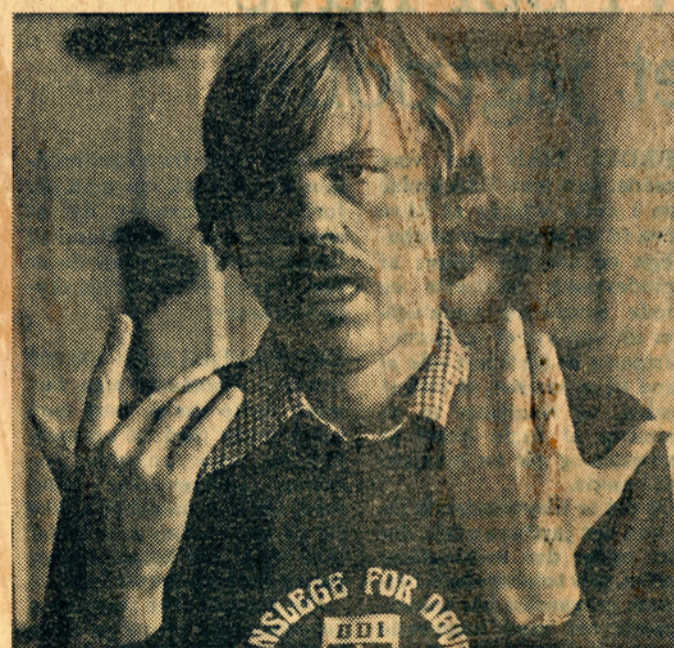
Det nye system viser i stedet bevægelsen for 'mand', så børnene med det samme kan se hvordan det skal udføres.

Tredimensional

Vi har brug for en tegnsprogsskrift, så døve børn kan lære deres sprog grundigt først. Derefter er det lettere at lære dem dansk, som de jo også skal kunne for at kunne følge med i aviser og bøger, siger Ole Fastrup, og fortsætter:

— Valerie Suttons system er så enkelt, at man kan lære at skrive det lige så let som dansk og tændstikmændene er ideelle til at beskrive bevægelser i stedet for at man skal fotografere personer, som gør bevægelserne og derefter sætte pile på, som illustrerer, hvilken vej bevægelserne skal gå.

Fotografierne kan heller ikke gengive det tre-dimensionelle i bevægelserne, som tændstikmændene kan ved både at vise lodrette og

vandrette bevægelser og det samme frem og tilbage.

Lederen af den selvejende institution Døves Center for total kommunikation, Britta Hansen, mener, at det visuelle alfabet kan få stor betydning for undervisningen i tegnsprog til hørende forældre og døvelærere, samt ved undervisningen af døve børn i almindelige skolefag.

Siden 1965 har man brugt et notationssystem, udarbejdet af amerikaneren Stokoe, som ved hjælp af ret matematiske symboler angiver 'udtalen' af tegnsproget.

— Det Valerie Sutton har gjort er, at analysere bevægelsestyper, hvilket er nødvendigt at tegne ned, så andre kan læse det, siger Britta Hansen.

— Det, at døve ikke før har haft et skriftsprog, har også bevirket, at deres 'talesprog'

Døves første sprog er tegnsproget, så dansk er et fremmedsprog som engelsk for hørende.

ikke blev regnet for ligeværdigt med et talt sprog, siger Britta Hansen. — Det gør dem 'mindre', at de ikke kan lære dansk godt nok.

Pennevenklub for døve

Hun mener også, at systemet har et potentiale til at blive anerkendt som almindeligt skriftsprog, hvis døve for alvor begynder at skrive det.

I USA er der allerede oprettet en penneklub af døve, som skriver sammen på 'Sutton tegnsprogsskrift'.

— Mit system er ikke internationalt, da hvert land har lidt forskellige tegn for den

Ole Fastrup, Bente Karlshøj, Sussi Toft og Annegrethe Pedersen gennemgår betydningen af Sutton-systemets symboler

samme ting, fortæller Valerie Sutton.

— Men jeg har talt med Døves Center for total kommunikation, om at komme tilbage om et års tid og udgive en 'ordbog' uden taleord, mellem danske og amerikanske tegnsprog, så man slår op under en liste over tegn og ser, hvad det tilsvarende tegn er på det andet sprog, fortæller hun.

I USA er uddannet 21 lærere i Valerie Suttons system, og 'The Center for Sutton Movement Writing', Californien, udgiver et tidsskrift med både tegnsprog og taleskrift til 15.000 abonnenter i USA. Endvidere er der udkommet børneeventyr, få digtsamlinger og lærebøger på det nye tegnsprogsskrift.

Tanken med dette kursus for de syv lærere og tolke er, at de nu skal tillære sig det nye system og siden hen eventuelt rejse rundt i landet som konsulenter og undervisere i systemet.

Når kurset slutter i den kommende uge, tager Valerie Sutton til Amsterdam for at fortælle om systemet der, men først i oktober skal hun til Jylland og foredrage på skoler for døve i Fredericia, Aalborg og Århus.

Den 31-årige Valerie Sutton mente ikke, at bevægelser kan beskrives med ord og opfandt sit eget system med tændstikmænd.